

UDK: 343.98:006.83(497.6)

KRIMINALISTIČKA VJEŠTAČENJA I STANDARD ISO 17025 (STUDIJA SLUČAJA BOSNA I HERCEGOVINA)

Pregledni naučni radPrimljeno/Received: 10. 10. 2025.
Prihvaćeno/Accepted: 29. 12. 2025.**Muamer KAVAZOVIĆ**
Edita HASKOVIĆ
Marija LUČIĆ-ČATIĆ
Dina BAJRAKTAREVIĆ PAJEVIĆ

Sažetak

Bosna i Hercegovina (BiH) je država sa složenim ustavnim okvirom. Takva ustavna hijerarhija, između ostalog, nameće i složenu policijsku organizaciju, a obzirom da su forenzički odjeli ili instituti, prema dugogodišnjoj tradiciji, dio tog sklopa, isto podrazumijeva i složenu organizaciju forenzičkih odjela/instituta u toj strukturi. Akreditacija forenzičkih laboratorija prema standardu ISO 17025 predstavlja imperativ forenzičkih laboratorija širom svijeta, pa se želi ukazati na pojam akreditacije i odredbe standarda ISO 17025 kao i razloge zahtjeva za implementaciju istih unutar forenzičkih službi u BiH. Metodom analize sadržaja, autori proučavaju razloge koji se nameću kao imperativ za implementaciju standarda ISO 17025 u forenzičkoj praksi u BiH. Navedeno proizilazi, prevashodno iz razloga međunarodne prepoznatljivosti rezultata rada, valorizacije pouzdanosti provedenih vještačenja od strane pravosudnih autoriteta različitih nivoa unutar BiH i ispunjavanja kriterija za članstvo u Evropskoj uniji. Razmišljanja i zaključci izneseni u radu se temelje na teorijskim postulatima i od strane autora provedenom empirijskom istraživanju. Implementacija standarda ISO 17025 podrazumijeva akreditaciju forenzičkih laboratorija, što se u praksi, u najvećoj mjeri, odnosi na utvrđivanje usklađenosti primijenjenih metoda, zahtjev adekvatne edukacije i profesionalnog postupanja stručnog osoblja i primjenu odgovarajućeg instrumentarija i opreme, a sve s ciljem kako bi u punoj mjeri u krivičnom, ali i građanskom postupku do punog izražaja došlo načelo objektivnosti.

Ključne riječi

osiguranje kvaliteta, kontrola kvaliteta, ISO 17025, akreditacija, Bosna i Hercegovina, forenzičke institucije

UVOD

Forenzička nauka primjenjuje nauku u krivičnim i građanskim postupcima koje sprovode policijske i druge agencije za provođenje zakona u krivičnopravnom sistemu (Saferstein, 2007). Pojam kriminalističkih vještačenja interpretiran u širem smislu označava vještačenja koja se javljaju gotovo isključivo u kontekstu rada pravosuđa u vezi sa izvršenim krivičnim djelima, dok u užem smislu označava vještačenja u okviru kojih se vještače relevantni kriminalistički tragovi i predmeti krivičnog djela u identifikacijske svrhe (Modly, 1998). Razvoj i napredak forenzičke nauke je u fokus doveo pitanje kvaliteta provedenih forenzičkih vještačenja (kao i prethodne i kasnije aktivnosti koje se odnose na načine postupanja sa materijalom na kojem su provedena vještačenja). Navedeno podrazumijeva osiguranje kvaliteta i njegovo održavanje. U suštini problematike osiguranja kvaliteta savremenih forenzičkih, odnosno kriminalističkih vještačenja nalazi se implementacija standarda ISO 17025 kao najvažnijeg pojedinačnog standarda za kalibraciju i testiranje laboratorija.¹ Savremena praksa kriminalističkih vještačenja zahtijeva implementaciju navedenog standarda u radu institucija koje se bave raznovrsnim laboratorijskim ispitivanjima, pri čemu akreditiranje laboratorije po ovom standardu označava da je ista tehnički osposobljena da obavlja/izvodi precizne testove, odnosno da ista posjeduje potrebne uslove za izvođenje određene forenzičke metode (prostor, oprema, obučeno osoblje). Institucija koja se bavi kriminalističkim vještačenjima mora proći proces ocjene od strane nezavisnog stručnog tijela i to pod nadzorom lokalne državne institucije nadležne za standardizaciju, u svrhu sticanja akreditacije laboratorija. U Bosni i Hercegovini (BiH) je za akreditaciju zadužen Institut za akreditaciju BiH².

Pored profesionalnih razloga implementacija standarda ISO 17025 u BiH ima i svoje političke implikacije. Naime BiH je, između ostalih, ovu obavezu preuzela potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj uniji (EU)³. Naime, članom 70. Sporazuma predviđeno je da će BiH nastojati osigurati postepeno usklađivanje njenog postojećeg i budućeg zakonodavstva sa pravnom tečevinom EU te osigurati propisnu primjenu i provođenje postojećeg i budućeg zakonodavstva. Usklađivanje je započeto potpisivanjem Sporazuma i postepeno će se proširivati na sve elemente pravne tečevine Unije.⁴ Dakle, BiH mora preuzeti rješenja zakonodavstva EU koja nalažu poštivanje standarda ISO 17025 prilikom obavljanja forenzičkih usluga koje obuhvaćaju laboratorijske aktivnosti.⁵

U ovom trenutku, u BiH postoje tri forenzičke institucije unutar sigurnosnog sistema koje su akreditovane za određene forenzičke metode (u nastavku rada će biti više riječi o navedenom).

¹ ISO/IEC 17025 se prvi put spominje 1999. godine od strane Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i Međunarodne elektrotehničke komisije (IEC) (Calibrate Inc./The Pipet People, 2014).

² Više vidjeti na http://www.bata.gov.ba/O_nama/default.aspx?id=17&langTag=en-US, pristupljeno 01. 09. 2025.

³ Potpisan u Luksemburgu 16. juna 2008. godine, a stupio na snagu 1. juna 2015. godine. Zamijenio je Privremeni sporazum o trgovini i trgovinskim pitanjima, koji je bio na snazi od 1. jula 2008. godine.

⁴ Više vidjeti: https://www.dei.gov.ba/uploads/documents/stabilisation-and-association-agreement-between-eu-and-bih-unofficial-consolidated-text-compressed_1637138844.pdf, pristupljeno 01. 09. 2025. i Bajraktarević (2011).

⁵ Pogledati: Okvirna odluka Vijeća 2009/905/PUP od 30. novembra 2009. godine o akreditaciji pružatelja forenzičkih usluga koji obavljaju laboratorijske aktivnosti, SL 322/247/14.

STANDARDIZACIJA I AKREDITACIJA U FORENZICI

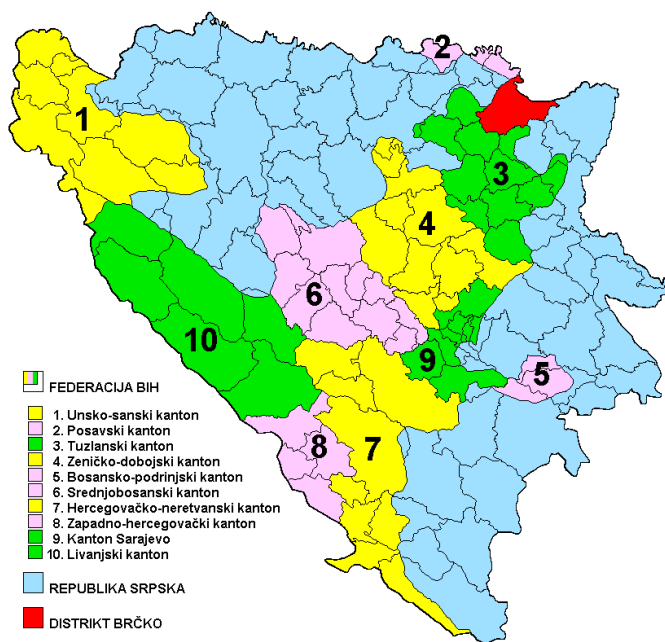
Kada se neki predmet pojavi na sudu kao dokazni material, sud i drugi učesnici krivičnog postupka žele biti sigurni da je taj predmet vezan za krivično djelo. Jedini način da se ispuni ovaj zahtjev jeste da postoji koncept provjere kvalitete svega što se radi sa dokaznim materijalom, od trenutka kada se taj dokaz izuzme sa lica mjesta pa do njegovog predstavljanja na sudu. Ova težnja kvaliteti nije jedinstvena i ograničena samo na forenzičku nauku. Krajnji cilj je da se ponude proizvodi i usluge koji su provjereni i sigurni za upotrebu. U forenzičkoj nauci kvalitet dokaznog materijala je veoma bitan jer od tog zavisi da li će krivac biti oslobođen ili će, možda, nevina osoba biti optužena. Termini kontrola kvaliteta i osiguranje kvaliteta se prepliću u upotrebi. Kontrola kvaliteta obuhvata sve aktivnosti potrebne da se ispune zahtjevi po pitanju kvalitete određenog proizvoda ili usluge. U forenzičkoj nauci ovo može značiti da moraju postojati kontrolni uzorci prilikom izvođenja određenih analiza (hemijske, DNK i sl.) ili da se mora bilježiti svaki korak poduzet prilikom mikroskopskog ispitivanja uzorka dlake. Termin osiguranje kvalitete je malo širi, i obuhvata kompletan sistem rukovanja dokaznim materijalom i uključuje i obuku i kvalifikaciju osoblja i laboratorijskog okruženja. Neorganizovana laboratorija koja nema jasno definisan lanac postupanja ne može tvrditi da nudi adekvatno osiguranje kvalitete. Na ideju potvrđivanja kvaliteta nailazimo još u srednjem vijeku kada su pojedini proizvodi koji su smatrani kvalitetnim dobijali posebne pečate. Tada su vrhunske zanatlije počele dodavati svoj znak na proizvodima kako bi zaštitili svoju reputaciju i standarde. S druge strane, kupci kada su kupovali proizvode sa znakom takvog majstora mogli su biti sigurni da se radi o kvalitetnom proizvodu. U XX vijeku se osiguranje kvalitete proširilo na veliki broj proizvoda i usluga, uključujući tu i forenzičku nauku. Srednjevjekovni žigovi su zamjenjeni procedurama, mjerljivim rezultatima, određenom vrstom ponašanja, odnosno svim što je potrebno da se osigura kvaliteta krajnjeg proizvoda ili usluge. Standardi su po ovim pitanjima dugo vremena varirali zavisno od njihovih donosilaca, odnosno od sredina u kojim su donošeni. Zbog toga se javila potreba za međunarodnim referentnim tačkama jer rezultati niti jedne analize ne bi trebali zavisti od države ili laboratorije u kojoj su izvršene. Prvi takav standard bio je standard ISO 9000 i on predstavlja set međunarodnih standarda o menadžmentu kvaliteta, kontroli kvaliteta i osiguranju kvaliteta i ustanovljen je 1987. godine i od tada se stalno nadograđuje. Standard koji se danas dominantno koristi u forenzičkim laboratorijama jeste standard ISO 17025. Kvaliteta je koncept koji se razvija jer se organizacije i pojedinci u njima svakodnevno suočavaju sa izazovom da dostignu još više standarde. U nauci, metode i oprema se mijenjaju veoma često, i laboratorije i njihovo osoblje moraju biti u toku sa tim promjenama i prihvatiti te promjene. Što se tiče istraga krivičnih djela, ovo može biti samo pozitivna stvar jer sve ovo unaprijeđuje povjerenje suda u dokaze koji se predstavljaju. U kontekstu forenzičkih istraga ova oblast obuhvata naučne, pravne i etičke aspekte rada kako laboratorijskih naučnika, tako i policijskih službenika na terenu. Forenzička nauka obuhvata mnoge discipline. Bez obzira na prirodu samog dokaznog materijala, od najvećeg značaja je da se taj materijal zaštiti od uništavanja ili kontaminacije. Zaštitna odjeća i ograničen pristup mogu pomoći u očuvanju i zaštiti dokaza. Takođe, ispravno i sigurno pakovanje tragova je veoma važno. Kada se ti tragovi nađu u laboratoriji moraju se pohraniti na ispravan način što može obuhvatati pohranu u rashladne uređaje ili na mjesto koje je zaštićeno od vlage i nikada ne smiju biti ostavljeni bez nadzora zbog mogućnosti oštećenja i izmjene tragova kao i njihove krađe. Kada se radi o laboratorijskim istragama, moraju postojati standardne operativne procedure i standardni metodi koji se moraju poštovati. Ovo su pisane instrukcije

koje objašnjavaju kako pravilno obaviti određeni posao. Naravno, ove procedure i metode rada će se vremenom mijenjati, kako dolazi do upotrebe novih metoda ili nove opreme. Veliki broj različitih uređaja se koristi u laboratoriji. Važan segment kontrole kvaliteta i osiguranja kvaliteta jeste briga da se sva ta oprema koristi na ispravan način kao i da je osoblje prošlo odgovarajuću obuku. Oprema takođe mora biti kalibrirana, te se trebaju koristiti referentni uzorci na tim uređajima kako bi bili sigurni da sve ispravno funkcioniše. Oprema se takođe mora redovno održavati i zamjeniti ili nadograditi ukoliko dođe do pogreške u radu. Kao što se standardi kvalitete primjenjuju na opremu koja se koristi na isti način se primjenjuje i na osoblje koje radi u forenzičkim laboratorijama. Prije svega osoba mora posjedovati odgovarajuće stručne i naučne kvalifikacije za određeni posao. Uslovi mogu varirati, ali svaka osoba mora imati pismeni opis svog posla uključujući odgovornosti, dužnosti i vještine koje su potrebne za obavljanje tog posla. Menadžer laboratorije mora imati određeni broj godina iskustva u radu unutar forenzičke laboratorije. Stručno osoblje laboratorije u cijelosti će imati kvalifikacije koje su u skladu sa poslom koji obavljaju. Njihov posao mora biti pod nadzorom i mora se provjeravati kako interno tako i eksterno. Obzirom na činjenicu da je forenzička nauka disciplina koja se veoma brzo razvija, neophodno je uspostaviti odredbe koje će osigurati kontinuiranu edukaciju osoblja. Takve edukacije mogu podrazumijevati obavezno pohađanje obuka usmjerenih na usvajanje savremenih radnih tehnika, kao i redovno praćenje relevantne stručne literature iz forenzičkih oblasti, te u krajnjem slučaju i sticanje višeg stepena obrazovanja. Dodatno, važan dio posla forenzičkog vještaka jeste i sposobnost davanja usmenog iskaza na sudu. Ovo podrazumijeva unakrsno ispitivanje, te osoba mora biti objektivna i samopouzdana tako da može da odbrani svoj rad, a u istovremeno da objasni principe rada i ostale potrebne detalje. Svako ko radi u forenzičkoj laboratoriji mora učiniti sve što je u njegovoj moći kako bi imao naučan i objektivan pristup svom poslu. Ovo znači biti bez predrasuda, biti spreman za ponavljanje eksperimenata, koristiti kontrolne i referentne uzorke i voditi tačne zapisnike procedura koje se sprovode kao i rezultata do kojih se došlo. Pored ovoga postoje i etički i pravni uslovi koji se moraju poštovati u radu. Možda najvažniji uslov jeste shvatanje koliko je bitan lanac odgovornosti u rukovanju dokazima. Ovo znači da sudu mora biti jasno šta se tačno događalo sa određenim dokazom od momenta kada je izuzet sa lica mjesta pa do trenutka predstavljanja na sudu. Svako ko je došao u dodir sa dokazom mora biti „vidljiv“ kroz dokumentaciju koja prati kompletan postupak. Samo na taj način sud i drugi učesnici krivičnog postupka mogu biti sigurni da je dokazni materijal pouzdan. Pored ovoga, mora se voditi i evidencija svih operacija koje su sprovedene u vezi tog dokaza. U jednom trenutku, sve ovo treba biti zapisano. Sada, naravno postoje računarski sistemi unutar laboratorija koji se mogu koristiti za ovu proceduru. Naravno, laboratorije koje koriste ove sisteme moraju biti sigurne da koriste pouzdane i provjeren sisteme, kao i da je kompletno osoblje obučeno za korištenje istog. Krajnji domet adekvatnog upravljanja i osiguranja kvaliteta jeste eksterna akreditacija laboratorija. Primjena svega naprijed navedenog omogućava adekvatno upravljanje i osiguranje kvaliteta. Više o pitanjima obrađenim u ovom poglavlju vidjeti u: Cavanaugh (2010), Chung (1999), Gabel (2014), Levy et al. (1999), Ricci (2005), Weedn (2010), Vlasceanu et al. (2007), UNIDO (2009), Bojanić i Bajraktarević Pajević (2017) i Korajlić et al. (2019).

FORENZIČKE INSTITUCIJE I AKREDITACIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Tradicionalno, institucije koje obavljaju forenzička vještačenja i ispitivanja su pozicionirane unutar sigurnosnih/polijskih organizacija (uz par izuzetaka u novije vrijeme, većinski vezano za sudsko medicinska i DNK vještačenja, kao što su institucije pod okriljem ministarstava zdravlja ili pojedinih univerziteta). Stoga će u nastavku, u najkraćim crtama, biti prezentirana organizacija policijskog sistema u BiH sa naglaskom na mjesto forenzičkih organizacija unutar istog. Potrebno je dodati da unutar pravosudnog sistema u BiH postoji i institut tzv. „stalnih sudskih vještaka“⁶ Isti se biraju od strane entitetskih ministarstava pravde (Ministarstvo pravde entiteta Federacija Bosne i Hercegovine i Ministarstvo pravde entiteta Republika Srpska). To su vještaci, pojedinci, različitih struka koji se putem javnog poziva i nakon odgovarajućeg kvalifikacionog ispita biraju i postavljaju na listu stalnih sudskih vještaka pojedinačnih ministarstava pravde. Obzirom da navedeno nije u direktnoj vezi sa tematikom rada isto neće biti šire elaborirano.

Polijski sistem u BiH predstavlja složenu organizaciju⁶. Isti je uslovljen složenom ustavnom strukturom države koja se sastoji od dva entiteta i jednog distrikta: entitet Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH), entitet Republika Srpska (RS) i Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine (Brčko Distrikt BiH). Entitet FBiH se sastoji od deset kantona. Slika 1. sadrži ustavnu-teritorijalnu podjelu BiH.

Slika 1. (<http://bih-x.info/wp-content/uploads/2010/03/Federacija-Bosne-i-Hercegovine.jpg>, preuzeto 01.09.2025.)

⁶ Za potrebe ovog rada izvršen je samo osnovni prikaz organizacione strukture policije u BiH. Više informacija o ukupnosti navedenih pitanja vidjeti u: Lučić-Čatić, M. (2020) i Sijerčić-Čolić, H., Radičić, M. (2015).

U osnovi je jurisdikcija policijskog rada podijeljena na nivoe države i entiteta (FBiH i RS). Dodatni nivo predstavlja Policija Brčko distrikta BiH koja predstavlja samostalnu organizacionu policijsku strukturu.

Na državnom nivou postoje sljedeće policijske agencije koje se formalno, kao samostalne policijske organizacije nalaze u nadležnosti Ministarstva sigurnosti BiH: Državna agencija za istrage i zaštitu, Granična policija BiH, Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH, Služba za poslove sa strancima, Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja, Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova i Agencija za policijsku podršku. Za temu rada je od interesa Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja (AFIV). Navedena agencija predstavlja samostalnu operativnu organizacionu jedinicu unutar Ministarstva sigurnosti BiH.⁷

Policijska organizacija u entitetu Federacija BiH predstavlja decentraliziranu policijsku strukturu koja se sastoji od Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije BiH (koje u svojoj organizacionoj šemi kao samostalnu organizacionu jedinicu sadrži Federalnu upravu policije kao samostalan i nezavisan policijski subjekt) i Ministarstva unutrašnjih poslova deset kantona (od kojih svaki u svojoj organizaciji ima Upravu policije). Ministarstvo unutrašnjih poslova Federacije BiH i kantonalna ministarstva unutrašnjih poslova imaju strogo odvojene nadležnosti koje su propisane Ustavom Federacije BiH, Ustavima kantona i Zakonima o unutrašnjim poslovima Federacije BiH i svakog od kantona. Navedena struktura je decentralizirana i ista djeluje po principu koordinacije u kojem entitetska i policije kantona imaju podijeljenu (i propisanu) nadležnost u okviru poslova sigurnosti.

Federalna uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije BiH, pored ostalih organizacionih jedinica⁸, u svojoj strukturi sadrži Centar za forenziku koji je od interesa za ovaj rad.

Unutar pojedinačnih Kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova (njih deset), svako od njih, u svojoj organizacionoj strukturi sadrži niže organizacione jedinice koje u svom djelokrugu rada obavljaju poslove kriminalističke tehnike (obrada lica mjesta) i druge poslove koji podrazumijevaju primjenu stručnih znanja iz oblasti forenzike. Navedene organizacione jedinice, shodno vlastitim potrebama konkretnih ministarstava, u svojoj strukturi, u većoj ili manjoj mjeri obavljaju i neke vrste forenzičkih vještačenja (većinu vještačenja za potrebe ovih ministarstava obavlja Centar za forenziku Federalne uprave policije Ministarstva unutrašnjih/ unutarnjih poslova Federacije BiH). Zbog prostora za pisanje, o pojedinim takvim poslovima neće biti više riječi⁹.

Policijska organizacija u entitetu Republika Srpska predstavlja centraliziranu policijsku strukturu koja se sastoji od osam organizacijskih jedinica od kojih je najznačajnija Uprava policije. Uprava policije svoj rad realizuje kroz organizacione jedinice u sjedištu i deset terenskih policijskih

⁷ Više o organizacionoj strukturi Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja BiH vidjeti na <http://www.afiv.gov.ba/pages/structure>, pristupljeno 01.09.2025.

⁸ Više o organizacionoj strukturi Federalne uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije BiH vidjeti na http://fup.gov.ba/?page_id=20332, pristupljeno 01.09.2025.

⁹ Više o organizacionoj strukturi i nadležnostima pojedinačnih Kantonalnih ministarstava vidjeti na: <https://vladausk.ba/v4/index/ministarstvo-unutrasnjih-poslova/6?vrsta=6>, <https://www.zupani-japosavska.ba/ministarstvo-unutarnjih-poslova/>, <http://muprk.ba/>, <https://www.mupzdk.gov.ba/>, <http://mup.bpkg.gov.ba/>, <https://www.mupsbk-ksb.gov.ba/>, <https://www.muphmk.ba/>, <https://www.mupzkh.ba/>, <https://mup.ks.gov.ba/>, <https://www.mupk10.gov.ba/>, pristupljeno 01.09.2025.

uprava¹⁰. Za temu našeg rada od interesa je organizaciona jedinica pod nazivom Jedinica za forenziku-KTC (Kriminalističko tehnički centar) u organizacionoj strukturi pozicionirana unutar Uprave za policijsku podršku.

Policija Brčko Distrikta BiH predstavlja policijsku strukturu koja se sastoji od Operativno komunikacijskog centra i sedam jedinica unutar kojih se nalaze pojedinačni odsjeci Lučić-Čatić (2020). Za temu rada je značajan Odsjek za forenziku i kontradiverzionu zaštitu.

Svojevremeno je Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH objavilo dokument sa nazivom „Lista institucija i laboratorija koje vrše forenzička ispitivanja, istraživanja i vještačenja u Bosni i Hercegovini“ (www.academia.edu, 2025). Dokument je ranije bio dostupan na stranici navedene institucije, trenutno nije dostupan¹¹. Na navedenoj listi se nalazi sedamnaest institucija. Od navedenog broja samo tri institucije nisu dio sigurnosnog/policijskog sistema. Te institucije se bave sudsko-medicinskim vještačenjima i vještačenjima u vezi sa DNK.

Za posao akreditacije metoda rada forenzičkih institucija u BiH nadležan je Institut za akreditaciju BiH (BATA). Navedeni institut periodično, na svojoj web stranici, objavljuje „Spisak akreditiranih tijela za ocjenjivanje usklađenosti“¹². Posljednje ažuriranje koje smo koristili u ovoj analizi je objavljeno 01.08.2025. godine (BATA, 2025).

Analizom i poređenjem podataka iz Liste institucija i laboratorija koje vrše forenzička ispitivanja, istraživanja i vještačenja u Bosni i Hercegovini Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH sa Spiskom akreditiranih tijela za ocjenjivanje usklađenosti Instituta za akreditaciju BiH vidljivo je da tri institucije posjeduju akreditaciju po standardu ISO 17025 i to za određene metode.

Navedene institucije i metode za koje su akreditirane su navedene u Tabeli 1.

Tabela 1.¹³

Naziv institucije	Akreditirane metode
Ministarstvo sigurnosti BiH Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja BiH	• Dokumenti i rukopisi • Oprema za obradu i čuvanje digitalnih podataka • Mobilni telefoni i SIM kartice • Audio zapisi • Forenzička genetika

¹⁰ Više o organizacionoj strukturi Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske vidjeti na <https://mup.vladars.rs/lat/policija/direktor-policije#jumttopost>, pristupljeno 01.09.2025.

¹¹ Navedeni dokument je dostupan na: https://www.academia.edu/33688433/Lista_institucija_i_laboratorija_koje_vr%C5%A1e_forenzi%C4%8Dka_ispitivanja_istra%C5%BEivanja_i_vje%C5%A1ta%C4%8Denja_u_Bosni_i_Hercegovini, pristupljeno 01.09.2025.

¹² Više vidjeti na: http://www.bata.gov.ba/Akreditirana_tijela/Spisak-akreditiranih-tijela.pdf, pristupljeno 01.09.2025.

¹³ Podaci preneseni izvorno bez intervencija autora. Više o akreditiranim metodama vidjeti u dokumentima: Dodatak akreditaciji broj LI-151-01 od 21.02.2024. godine (dostupno na: http://bata.gov.ba/Akreditirana_tijela/Dodaci/LI/LI-151-01.pdf, pristupljeno 01.09.2025.), Dodatak akreditaciji broj broj LI-168-01 od 06.03.2024. godine (dostupno na: http://bata.gov.ba/Akreditirana_tijela/Dodaci/LI/LI-168-01.pdf, pristupljeno 26.04.2023.) i Dodatak akreditaciji broj LI-211-01 od 19.11.2024. godine (dostupno na: http://www.bata.gov.ba/Akreditirana_tijela/Dodaci/LI/LI-211-01.pdf, pristupljeno 01.09.2025.).

Centar za forenziku Federalna uprava policije Ministarstvo unutrašnjih/unutarnjih poslova FBiH	• Daktiloskopska ispitivanja • Balistička ispitivanja
Jedinica za forenziku-KTC (Kriminalističko tehnički centar) Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova RS	• Dokumenti i rukopisi

DISKUSIJA

Poslovi forenzičkih vještačenja u BiH su prema dostupnim podacima većinski vezani za policijske i sigurnosne službe. Pored tih institucija se vještačenjima bave i tzv. stalni sudski vještaci-pojedinci koji takav status stiču kroz odgovarajuće procedure izbora od strane ministarstava pravde entiteta FBiH i entiteta RS. U BiH se forenzičkim vještačenjima prema dostupnim podacima bavi sedamnaest institucija. Od njih se kao najznačajnije izdvajaju tri institucije i to:

- Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja unutar Ministarstva sigurnosti BiH (institucija na državnom nivou);
- Centar za forenziku Federalne uprave policije Ministarstva unutrašnjih/unutarnjih poslova FBiH (institucija na nivou entiteta FBiH); i
- Jedinica za forenziku-KTC (Kriminalističko tehnički centar) Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova RS (institucija na nivou entiteta RS).

Potvrđivanje vlastitih kompetencija kroz postupak akreditacije pored profesionalnog izazova i samopotvrđivanja predstavlja i element na osnovu kojeg korisnici usluga forenzičkih institucija (pravosudna zajednica, državni organi i zainteresirani pojedinci) mogu steći utisak o osposobljenosti konkretne forenzičke institucije. Navedeni postupak se, između ostalog, u najvećoj mjeri odnosi na potvrđivanje sposobnosti i mogućnosti na nivou: školovanog i obučenog osoblja, korištenja adekvatne i kalibrirane oprema koja se koristi u forenzičkim ispitivanjima i vještačenjima, zadovoljavanje odgovarajućih standarda u pogledu prostorne organizacije i kapaciteta, adekvatnog postupanja sa materijalom dostavljenim na ispitivanje, kao i odgovarajući ekološki standardi.

Pored samopotvrđivanja vlastitog kvaliteta za akreditaciju prema standardu ISO 17025 za forenzičke institucije u BiH postoji i konkretna pravna obaveza u kontekstu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Evropskoj uniji (EU), odnosno Okvirne odluka Vijeća 2009/905/PUP od 30. novembra 2009. godine o akreditaciji pružatelja forenzičkih usluga koji obavljaju laboratorijske aktivnosti, SL 322/247/14. Odlukom se nalaže obavezna akreditacija po standardu ISO 17025 u pojedinim oblastima forenzičkih vještačenja (profil DNK i daktiloskopski podaci). Njenim donošenjem želi se osigurati međusobno priznanje laboratorijskih aktivnosti u državama članicama prema EN ISO/IEC 17025. Za ostvarenje navedenog cilja nacionalna akreditacijska tijela moraju akreditovati pružatelje laboratorijskih forenzičkih usluga u skladu sa EN ISO/IEC 17025. Odluka tretira kao pružatelje forenzičkih usluga javne i privatne organizacije koje obavljaju forenzičke laboratorijske aktivnosti na zahtjev nadležnog tijela. Ovom odlukom države članice usklađivale su odredbe odluke u vezi s DNK profilima do 30. novembra 2013, a u vezi s daktiloskopskim podacima do 30. novembra 2015. godine. Isto tako, države članice bile su u obavezi da do 30. maja 2016. godine dostave Generalnom sekretarijatu Vijeća EU i Komisiji tekst odredbi unesenih rješenja iz ove Odluke u nacionalno zakonodavstvo (EU, 2009).

Akreditacija kao element potvrđivanja osposobljenosti forenzičkih instituta danas predstavlja nezaobilazan faktor u dokazivanju sposobnosti takvih institucija za njihovo djelovanje. Navedeno predstavlja prihvaćeni standard u forenzičkoj zajednici kroz aktivnosti osiguranja i upravljanja kvalitetom forenzičkih usluga. Isto se očekuje i od forenzičkih instituta u BiH.

Postupke akreditacije unutar BiH vodi Institut za akreditaciju BiH (BATA), samostalna upravna organizacija na državnom nivou. BATA, kao državno akreditaciono tijelo Bosne i Hercegovine, potpisnik je Multilateralnog sporazuma s Evropskom akreditacijom (EA MLA) u akreditacionim šemama:

- Ispitivanja (EN ISO/IEC 17025 i EN ISO 15189)
- Kalibracije (EN ISO/IEC 17025)
- Inspekcija (EN ISO/IEC 17020)
- Certifikacija proizvoda (EN ISO/IEC 17065)¹⁴

Kao EA MLA potpisnik, BATA poštuje sljedeća pravila:

Prihvata sisteme akreditiranja drugih EA MLA (European accreditation Multilateral Agreement) i ILAC MRA (International Laboratory Accreditation Cooperation Mutual Recognition Arrangement) potpisnika i smatra ih jednakim vlastitom sistemu akreditiranja.

Prihvata certifikate/izvještaje koje izdaju tijela akreditirana od strane drugih EA MLA i ILAC MRA potpisnika i smatra ih jednako pouzdanim certifikatima/izvještajima koje izdaju tijela akreditirana od strane BATA-e (ispitne i kalibracione laboratorije, inspeksijska tijela, tijela za certifikaciju proizvoda)¹⁵.

EA MLA pruža okvir za ostvarenje cilja „Akreditiran jednom, prihvaćen svugdje“¹⁶.

Cilj EA MLA jeste olakšavanje kretanja roba i usluga i ukidanje tehničkih prepreka u trgovini, kroz prihvatanje i stvaranje povjerenja u akreditacije državnih akreditacionih tijela i aktivnosti akreditiranih tijela za ocjenjivanje usklađenosti¹⁷.

Ovim sporazumom upravlja Evropska organizacija za saradnju u području akreditiranja (EA) koju je, u skladu sa Uredbom (EZ) 765/2008, imenovala Evropska komisija, a zasnovan je na procesu kolegijskog ocjenjivanja među članovima EA.

Kada je riječ o akreditaciji forenzičkih agencija u BiH po ISO standardu 17025 iz prethodnih izlaganja je vidljivo da tri institucije imaju implementiran navedeni standard (za jasno naznačene metode). Nažalost akreditirane metode samo djelomično uključuju metode zahtijevane Okvirnom odlukom Vijeća EU 2009/905/PUP od 30. novembra 2009. godine o akreditaciji pružatelja forenzičkih usluga koji obavljaju laboratorijske aktivnosti, te se na navedenom u cilju ostvarivanja uslova za pridruživanje Evropskoj uniji u budućnosti treba raditi.

¹⁴ prema http://www.bata.gov.ba/Akreditiranje/EA_BLA/default.aspx?id=974&langTag=bs-BA, pristupljeno 01.09.2025.

¹⁵ prema http://www.bata.gov.ba/Akreditiranje/EA_BLA/default.aspx?id=974&langTag=bs-BA, pristupljeno 01.09.2025.

¹⁶ prema http://www.bata.gov.ba/Akreditiranje/EA_BLA/default.aspx?id=974&langTag=bs-BA, pristupljeno 01.09.2025.

¹⁷ prema http://www.bata.gov.ba/Akreditiranje/EA_BLA/default.aspx?id=974&langTag=bs-BA, pristupljeno 01.09.2025.

ZAKLJUČAK

Savremena forenzička vještačenja, danas, se najčešće javljaju u kontekstu rada pravosuđa u najširem smislu. U tom smjeru se od istih očekuje visok nivo pouzdanosti i povjerenja društvene zajednice što u konačnici doprinosi pravnoj sigurnosti. Tom cilju u značajnoj mjeri doprinosi adekvatan sistem osiguranja kvaliteta (Quality Assurance) i sistem kontrole kvaliteta (Quality Control), te kao ključno dostignuće i postupak akreditacije forenzičkog laboratorija. Sve navedeno unapređuje kvalitet forenzičke usluge i doprinosi razvoju forenzike u cjelini.

Sistem osiguranja kvaliteta i sistem kontrole kvaliteta, danas, predstavljaju nezaobilazan činitelj u utvrđivanju pouzdanosti jedne forenzičke laboratorije/instituta. Isti je u okvirima EU, prema konvencijama, obavezan za sve forenzičke laboratorije/institute na prostoru EU (kroz odluke Vijeća Evrope, a vezano za obavljanje poslova vezanih za DNK analize i daktiloskopska vještačenja). Obzirom na ciljeve naše države ka tzv. eurointegracijama, imperativ naših forenzičkih službi je da, u saradnji sa lokalnim Institutom za akreditaciju, a uz pomoć i saradnju sa relevantnim forenzičkim institutima država članica EU, kao i sa radnim tijelima ENFSI-a (European Network of Forensic Science Institutes, Evropska mreža forenzičkih instituta), rade na uspostavi standarda ISO 17025 u svojim radnim procesima. Također, potrebno je raditi na pitanju razumijevanja potrebe uvođenja ovog standarda, te na shvatanju, kako odredbi ovog standarda, tako i shvatanja suštine zbog koje se zahtijeva uvođenje ovog standarda.

BiH u svojoj policijskoj strukturi sadrži tri značajnije opremljena i kapacitirana forenzička instituta (jedan na državnom nivou i dva na entitetskom nivou), te na nižim nivoima, forenzičke laboratorije koje obavljaju određena forenzička vještačenja. Postupak akreditacije provodi lokalno državno tijelo za akreditaciju Institut za akreditaciju BiH (BATA). Ovaj postupak omogućava međunarodnu prepoznatljivost kao jedan od ciljeva razvoja forenzičke nauke.

Sva tri navedena instituta-laboratorije su akreditirane po standardu ISO 17025 za neke forenzičke aktivnosti (širi prikaz akreditiranih metoda nalazi se u dokumentima sa nazivom Dodatak akreditaciji). Jedna laboratorija je članica ENFSI-a.

U budućnosti je neophodno da već akreditirane forenzičke institucije u BiH rade na proširenju vlastitog akreditacionog okvira, a preostale forenzičke institucije da pokušaju provesti postupak akreditacije.

REFERENCES

- Academia.edu (2025). Lista institucija i laboratorija koje vrše forenzička ispitivanja, istraživanja i vještačenja u Bosni i Hercegovini, https://www.academia.edu/33688433/Lista_institucija_i_laboratorija_koje_vr%C5%A1e_forenzi%C4%8Dka_ispitivanja_istra%C5%BEivanja_i_vje%C5%A1ta%C4%8Denja_u_Bosni_i_Hercegovini, pristupljeno 01.09.2025.
- BATA (2025) Spisak akreditiranih tijela za ocjenjivanje usklađenosti na dan 2023-04-17, preuzeto 01.09.2025 sa: http://www.bata.gov.ba/Akreditirana_tijela/Spisak-akreditiranih-tijela.pdf

- Bajraktarević, D. (2011), BiH i proces evropskih integracija, str. 526-545, u: Banović, D. i Gavrić, S. (eds), *Država, politika i društvo u BiH*, Sarajevo: University Press, Magistrat Sarajevo.
- Bojanić, N., Bajraktarević Pajević, D. (2017). Uvođenje sistema kontrole kvaliteta kriminalističkih vještačenja u Bosni i Hercegovini. *Bezbednost* Vol. 1/2017 p. 78-98. Beograd: Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
- Cavanaugh J.L. (2010). *Forensic Evidence and its Credibility from the perception of the Judges: the value of certification and accreditation of testimony in Court*. La Verne: University of La Verne.
- Chung, H.W. (1999). *Understanding Quality Assurance in Construction A Practical Guide to ISO 9000*. New York: Taylor & Francis e-Library.
- EU (2009). Official Journal of the European Union L.322/14. Akti usvojeni u skladu s Naslovom Ugovora o EU Okvirna odluka Vijeća 2009/905/PUP od 30. novembra 2009. o akreditaciji pružatelja forenzičkih usluga koji obavljaju laboratorijske aktivnosti.
- Gabel, J.D. (2014). Realizing reliability in Forensic science from the ground up. *The Journal of Criminal Law & Criminology* Vol. 104, No. 2, p. 283-352. Chicago: Northwestern University School of Law.
- Korajlić, N., Kavazović, M., Bojanić, N. Hasanbašić, S. (2019). *Rječnik daktiloskopske i opisne kriminalističke identifikacije*. Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.
- Levy, S., Bergman P., Frank A. (1999). *Quality assurance in forensic science. Accreditation and Quality Assurance*, Volume 4, Issue 6, p. 253-255. Heidelberg: Springer.
- Lučić-Čatić, M. (2020). *Policija i društvo*. Sarajevo: Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije.
- Modly, D. (1998), *Priručnik kriminalistički leksikon*, Sarajevo: Fakultet kriminalističkih nauka.
- Ricci, J. (2005). *ISO Proof of Quality. Security Management* Vol. 49 Issue 3, p. 31-34. Arlington: ASIS international
- Saferstein, R. (2007). *Criministics an Introduction to Forensic Science*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Sijerčić-Čolić, H., Radičić, M. (2015). *Organizacija i nadležnost policijskih agencija u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Perfecta.
- UNIDO (2009). *Complying with ISO 17025 A practical guidebook for meeting the requirements of laboratory accreditation schemes based on ISO 17025:2005 or equivalent national standards*. Beč: UNIDO.
- Vlasceanu, L., Grünberg, L., Parlea, D. (2007). *Quality Assurance and Accreditation: A Glossary of Basic Terms and Definitions*. Bukurešt: UNESCO
- Weedn, V.W. (2010). Ask Experts about Forensic Certification and Accreditation. *Criminal Justice* Vol. 25, p. 48-51. Chicago: American Bar Association.

FORENSIC EXPERTISES AND ISO 17025 STANDARD (CASE STUDY BOSNIA AND HERZEGOVINA)

Review scientific paper

Abstract

Bosnia and Herzegovina (BiH) is governed by a complex constitutional framework. A complex police organization is imposed, among other things, by such a constitutional system. Furthermore, the inclusion of forensic departments or institutions in that framework suggests a complicated organization of forensic departments/institutes inside that structure. Forensic laboratory accreditation in accordance with the ISO 17025 standard is a requirement for forensic laboratories all over the world, so we would like to explain the concept of accreditation and the provisions of the ISO 17025 standard, as well as the reasons for the request for their implementation in the forensic services of Bosnia and Herzegovina. Using the content analysis approach, the authors examine the reasons imposed as an imperative for the implementation of the ISO 17025 standard in forensic practice in BiH. The foregoing is principally due to worldwide acknowledgment of the work's results, evaluation of the reliability of expert examinations conducted by judicial authorities at various levels throughout and fulfillment of the conditions for European Union membership. The concepts and findings in this study are based on theoretical postulates and empirical research conducted by the authors. The implementation of the ISO 17025 standard implies forensic laboratory accreditation, which in practice refers to determining the conformity of the applied methods, the requirement of adequate education and professional behavior of professional staff, and the use of appropriate instruments and equipment, all with the goal of fully expressing the principle of objectivity in criminal and civil proceedings.

Keywords: Quality Assurance, Quality Control, ISO 17025, Accreditation, Bosnia and Herzegovina, Forensic Institutions

Podaci o autorima

Muamer Kavazović, Redovni profesor na nastavno naučnoj oblasti Kriminalistika Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu. Stalni sudski vještak kriminalističke struke podoblast vještačenja dokumenata, rukopisa i novčanica. ORCID: 0000-0002-3408-6055. E-mail: mkavazovic@fkn.unsa.ba

Edita Hasković, Vanredna profesorica na nastavno naučnoj oblasti Sigurnosne studije Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu. ORCID: 0000-0002-0273-4222. E-mail: ehaskovic@fkn.unsa.ba

Marija Lučić-Čatić, Redovna profesorica na nastavno naučnoj oblasti Kriminalistika Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu. ORCID: 0000-0002-3599-6368. E-mail: mlucic@fkn.unsa.ba

Dina Bajraktarević Pajević, Redovna profesorica na nastavno naučnoj oblasti Kriminalistika Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu. ORCID: 0000-0002-3597-5567. E-mail: dbajraktarevic@fkn.unsa.ba